

UČNI NAČRT

Tematski sklop	Generacije in kulture – medsebojno razumevanje
Tema / vsebina	Generacije in kulture 6

UČNI NAČRT

Cilji	Spoznajo pomen kulture in medkulturnega dialoga; nujnost spoštovanja drugačnih kultur
Pojmi	Univerzalna kultura, kulturni pluralizem, nacionalna kultura, prevladovanje kulture prvega sveta nad kulturami drugega in tretjega sveta, medkulturni dialog.
Možne medpredmetne povezave	Slovenščina, zgodovina, filozofija za otroke, geografija
Dodatne informacije za učitelje	<p>Čas potreben za obravnavanje kultur s pomočjo debate je predvidoma 2 uri. Aktivnosti, ki jih tukaj predlagamo, se sklicujejo na resnični primer in so prilagojene za delo z osnovnošolci.</p> <p>Pri prvi »debaterski« uri je (zaradi priprav na debato) največkrat mogoče izpeljati le eno debato. Zato je koristno izvesti še eno uro, pri kateri je mogoče izvesti dve do tri debate. S tem je poplačan tudi trud učencev.</p> <p>Opozorilo št. 1: Sama <i>debata</i> v razredu ni toliko metoda, kolikor način, oblika dela, s pomočjo katere učitelj na nekoliko drugačen način razvija razumnost učencev. Pri tem mora biti še zlasti pozoren, da ostane razvijanje razumne drže primarni cilj, medtem ko to – kdo je zmagal ostaja v ozadju. To opozorilo je namenjeno zlasti tistim učiteljem, ki se ukvarjajo z debato v okviru ZIP-a in kjer je tekmovalnost v zadnjem času, žal, v ospredju.</p> <p>Opozorilo št. 2: Tisti učitelji, ki menijo, da njihovi učenci ne bi zmogli razprave o uporabi DDT-ja v Mehiki (ali da je v razredu precej takšnih), naj poskusijo poiskati kakšno drugo dilemo. Kar je v tem modelu pomembno, je predvsem to, da obstaja dilema, ki ni enostavna (tako kot je v življenju pogosto). Kdor želi, lahko torej uporabi kakšno dilemo iz domačega okolja, recimo o romski problematiki. Toda ob tem se je potrebno zavedati, da je v zadnjem času nestrpnost (na žalost) postala del javnega govora in da obstajajo okolja, kjer je (zopet na žalost) lažje izvesti debato z navidez bolj oddaljenim problemom. To seveda ne pomeni, da lahko probleme, ki so nam blizu, enostavno preskočimo; kar predlagamo, je neka postopnost – če tako zahtevajo razmere.</p>
Dodatne informacije za učence	<ol style="list-style-type: none">1. Pomembno je, da vsakdo prispeva čim več k debati in svoji debaterski ekipi.2. Da natančno prisluhnejo argumentom nasprotne ekipe.3. Da povežejo debato in razpravo z vsakdanjimi izkušnjami oziroma z odnosom do pripadnikov drugih kultur.

DIDAKTIČNI MODELI

Ime	Debata o pravicah kultur
Neposredni cilji	<ul style="list-style-type: none">- Raziskovanje nasprotja med pravico do ohranjanja kulture in zaščito okolja.- Razvijanje spretnosti medkulturnega dialoga.- Razvijanje dovzetnosti za probleme pripadnikov drugih kultur.- Razvijanje spretnosti poslušanja in analize nasprotnih argumentov.- Razvijanje retoričnih spretnosti in argumentirane razprave.
Didaktična naloga	<p>Učitelj najprej učence pripravi na debato o temi, ki se nanaša na nasprotje med pravicama dveh kultur do izbire lastne prihodnosti (ter ohranjanjem kulturnega izročila in ohranjanjem same kulture). Učencem razdeli <i>Delovni list: Inuiti in uporaba DDT-ja – resnična zgodba</i> (glej spodaj).</p> <p>Ko imajo učenci delovne liste, jih razdeli v pare ali skupine s tremi člani. Nato jim predstavi tezo, o kateri bodo razpravljali. Vsak par ali skupina predstavlja debatersko ekipo, ki se mora pripraviti za debato pred razredom. Pri tem mora vsaka skupina v 20 minutah najti čim boljši razlog (ali razloge) za uporabo DDT-</p>

	<p>ja ali njegovo prepoved. Po debati sledi razprava s celotnim razredom, kjer razred nastopa kot porota ali razsodišče, ki mora utemeljeno presoditi, katera debatna ekipa je bila boljša.</p>
<p>Metodika-variante</p> <p>A. Debata o pravicah kultur</p> <p>Poleg osnovne metode vodenja dialoga so učitelju na voljo tudi druge tehnike, s katerimi lahko poživijo pouk in dodatno motivira učence. Mednje sodijo debatne tehnike.</p> <p>Običajen format debate, ki nosi ime po slavnem filozofu Karlu Popperju zahteva od udeležencev debate temeljit razmislek o tezi, ki je predmet debatiranja. Pri uvajanju debate v pouk učitelj razdeli učence v pare ali skupine po tri učence in nato celoten razred seznanji s tezo, o kateri bodo razpravljali. Primer teze: <i>Ali lahko zaradi pravic Inuitov prepovemo uporabo DDT-ja v Mehiki in drugod?</i> (Alternativno: Ali je varovanje okolja dovolj velik razlog, da lahko od posamezne kulture zahtevamo spremembo njenih tradicij?) Učitelj nato učencem (parom oziroma trojicam) pusti nekaj časa, da se pripravijo – 15 do 20 minut je ponavadi dovolj. Izkušnje kažejo, da je bolje, če se učenci pri pripravljanju na debatiranje držijo vsaj minimalnih navodil. Tako morajo jasno definirati ključne pojme teze, če se v skupini, v okviru katere se pripravljajo, ne strinjajo z definicijo, morajo poskušati doseči konsenz. Nato morajo oblikovati vsaj en argument, ki govori ZA tezo, in enega, ki govori PROTI.</p> <p>Ko mine čas priprav, se prične debata pred razredom. Kako izgleda? Recimo, da je učitelj razdelil učence v razredu v skupine z dvema članoma. Ker traja ena šolska 45 minut, je mogoče uprizoriti samo eno, redko dve debati. Učitelj pokliče pred razred dve skupini in določi, katera bo tezo zagovarjala in katera ji bo nasprotovala. Čas, ki ga imajo na razpolago učenci, je razdeljen takole: Prvi član skupine, ki govori ZA (afirmacijska skupina), ima na voljo 3 minute za definiranje izrazov in argumentacijo, zakaj je teza dobra. Temu sledi prvi član negacijske skupine, ki lahko spodbija definicijo terminov in argument afirmacijske skupine, razložiti pa mora še, zakaj se s tezo ne strinja. Tudi on ima na voljo 3 minute. Ko konča, je na vrsti drugi član afirmacijske skupine. Na voljo ima 2-3 minute, v katerih skuša poiskati predpostavke argumenta negacijske skupine, možne nekonsistentnosti in razložiti, zakaj je argument njegove skupine boljši. Naloge drugega člana negacijske skupine – tudi on ima na razpolago 2-3 minute – so enake.</p> <p>V kolikor ima skupina tri člane, tretji član debato povzame (2 minuti).</p> <p>Ob koncu ure je pametno s celotnim razredom nekoliko analizirati debato, pri čemer imajo seveda glavno besedo učenci, ki so se zanjo pripravljali enako kakor nastopajoči. Učenci oziroma razred potemtakem nastopajo kot razsodišče, ki mora z razumnimi razlogi utemeljiti, katera skupina (afirmacijska ali negacijska) je zmagala (bila boljša, podala boljše argumente). Učitelj pri analizi sodeluje kot koordinator razprave.</p> <p>Pri naslednji uri je mogoče izpeljati še eno ali dve debati!</p> <p>B. Film Romi v Sloveniji</p> <p>Marjeta Petrovič predlaga ogled dokumentarnega filma o Romih v Sloveniji, od koder naj potem učitelj izpelje pogovor o možnih oblikah sodelovanja z romsko skupnostjo. Učitelj prav tako lahko organizira debato (po zgornjem zgledu) na temo: <i>Ali je vmešavanje v način življenja Romov upravičeno?</i> Ideja je odlična. V okoljih, kjer je to še posebno smiselno, jo je mogoče nadgraditi s konkretnimi projekti ali vključevanjem šole vanje. Ideje za takšne projekte je mogoče najti na spletni strani: http://evropa.gov.si/za-nevladne/2003-seznam/50/.</p> <p>C. Aktualni dogodki današnjega dne</p> <p>Damjana Počkaj Horvat predlaga izvedbo debate s kakšnim aktualnim primerom iz Slovenije, ki ga učenci poiščejo bodisi sami bodisi skupaj z učitelji.</p>	
<p>Drugo gradivo</p>	<p>- Državljska vzgoja in etika; učbenik za 8. razred (ur. dr. J. Justin); pogl. <i>Generacije in kulture</i>. - Milharčič-Hladnik, Mirjam: Državljska vzgoja in etika; učbenik za 8. razred devetletne osn. šole; pogl. <i>Generacije in kulture</i>. - Državljska vzgoja in etika; delovni zvezek za 8. razred (ur. dr. J. Justin);</p>

	pogl. <i>Generacije in kulture</i> .
Internetni / knjižni kotiček za učence	<ul style="list-style-type: none"> - Markič, Olga (2000). <i>Logiški pojmovnih za mlade</i>. Šentilj: Aristej. - http://www.ednevnik.si/?w=romi (24. 6. 2008).
Internetni / knjižni kotiček za učitelje	<ul style="list-style-type: none"> - Adam, Andrej (2003). Debatne tehnike pri pouku filozofije; Didakta, št. 70/71, str. 35-39. Ljubljana: DZS. - Kompas: priročnik za učenje mladih o človekovih pravicah; prevod in priredba Alenka Elena Begant; DZS; Ljubljana 2005. - http://www.ljudmila.org/debata/ (24. 6. 2008). - http://www.ljudmila.org/debata/index.php/Osnovnosolska-debata/ (24. 6. 2008). - http://www.google.si/search?hl=sl&q=romi+v+sloveniji&meta= (24. 6. 2008). - http://www.ednevnik.si/?w=romi (24. 6. 2008). - http://evropa.gov.si/za-nevladne/2003-seznam/50/ (24. 6. 2008). - http://www.amnesty.si/ (24. 6. 2008). - M. Peček-Čuk & T. Devjak (2000). <i>Etika in družba 8</i>. Priročnik ... Ljubljana: DZS.

Učni materiali:

Delovni list: Inuiti in uporaba DDT-ja – resnična zgodba

V torek, 06.05.2003, je bila na TV SLO 1 danska dokumentarna oddaja z naslovom *Čudežni strup: zgodovina DDT-ja*. Kratka vsebina oddaje. V 60-ih letih dvajsetega stoletja so po vsem svetu uporabljali DDT kot insekticid (proti malariji, tifusu, kugi) itd. Sicer so ga začeli uporabljati že med drugo svetovno vojno. Američani so leta 1942 imeli težavami s tifusom in malarijo. Tifus so prenašale uši, komarji pa malarijo. DDT se je izkazal kot učinkovito sredstvo za zatiranje mrčesa. Danes je DDT v razvitem svetu prepovedan, uporabljajo pa ga še v Indiji, Afriki, Braziliji in Mehiki, torej povsod tam, kjer bi brez DDT-ja, ki uničuje komarje, vsako leto zaradi malarije umrlo na milijone ljudi.

Problem DDT-ja pa je, da v toplem podnebnju hlapi v atmosfero. Zaradi vremenskih oziroma zračnih tokov se seli preko Rusije preko Severne Evrope do Grenlandije in naprej do Severnega tečaja. Tam zopet pade na Zemljo in v morje. Težava je, da molekula DDT-ja ni razgradljiva. Posrkajo jo mikroorganizmi. Te jedo višje razvite živali. To pomeni, da DDT potuje po prehrabeni verigi do tistih organizmov, ki so na vrhu. Vsebnost DDT-ja, je pri teh organizmih 6 milijonkrat večja, kot v mikroorganizmih oziroma tistih, ki so na dnu prehranjevalne verige. Na vrhu prehrabene verige so tudi Eskimi (Inuiti), ki živijo na severnem tečaju.

Kako škodljiv je DDT, so pokazale raziskave z aligatorji, podganami in tudi ljudmi. S pomočjo testov v laboratoriju so ugotovili, da vpliva na stanje hormonov v organizmu. Samci pri aligatorjih so se začeli spreminjati v samice. Njihovi penisi so bili manjši ali deformirani, hkrati pa so imeli mnogo manj testosterona in semenčič, kot je to običajno. Znanstveniki so napravili tudi poskus, pri katerem so v krokodilje jajce, v katerem je bil prvotno zarodek samca vbrizgali dozo kemikalije, ki je sorodna DDT-ju. Iz jajca se je izlegla samica. Ugotovili so tudi, da DDT pri ljudeh povzroča podobne težave (manjše število semenčič), poleg tega pa povzroča še raka na modih in dojkah.

Predstavnica Inuitske skupnosti, kjer je vsebnost DDT-ja v posameznem organizmu velikokrat večja, kakor pri ljudeh drugod po svetu je protestirala. Spraševala se je, kakšen svet smo ustvarili oziroma kako je mogoče, da matere v Mehiki, ki hočejo zaščititi svoje otroke pred malarijo in podpirajo uporabo DDT-ja, škodijo materam na Aljaski, ki zaradi vsebnosti DDT-ja v svojem organizmu dvakrat premislijo preden podojijo svojega otroka oziroma mu postrežejo s tradicionalno hrano (mesom tjulenjev itd.)? Se pravi, kako je mogoče, da zaradi zaščite ljudi v enem okolju in kulturi, ljudje v drugem okolju ali kulturi ne morejo živeti v skladu s svojimi tradicijami, četudi nimajo nič s problemi drugih in zanje niso krivi?

Problem do katerega bi se lahko dokopali je tako naslednji: ali lahko zaradi pravic Inuitov prepovemo uporabo DDT-ja v Mehiki in drugod? Bolj splošno: Ali lahko zaradi preživetja ene skupine ljudi izpostavimo gotovi smrtni nevarnosti drugo skupino ljudi?